

Sygn. akt I CSK 216/20

POSTANOWIENIE

Dnia 16 października 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Władysław Pawlak

w sprawie z powództwa W. A.
przeciwko Bankowi [...] S.A. w W.
o zapłatę,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 16 października 2020 r.,
na skutek skargi kasacyjnej strony pozwanej
od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]
z dnia 28 maja 2018 r., sygn. akt VI ACa [...],

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. zasądza od strony pozwanej na rzecz powódki kwotę 4050 (cztery tysiące pięćdziesiąt) zł, tytułem kosztów postępowania kasacyjnego w zakresie kosztów zastępstwa procesowego.**

UZASADNIENIE

W związku ze skargą kasacyjną strony pozwanej Banku [...] S.A. w W. od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 28 maja 2018 r., sygn. akt VI ACa [...] Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Tylko na tych przesłankach Sąd Najwyższy może oprzeć rozstrzygnięcie o przyjęciu lub odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Dopuszczenie i rozpoznanie skargi kasacyjnej ustrojowo i procesowo jest uzasadnione jedynie w tych sprawach, w których mogą być zrealizowane jej funkcje publicznoprawne. Zatem nie w każdej sprawie, skarga kasacyjna może być przyjęta do rozpoznania. Sąd Najwyższy nie jest trzecią instancją sądową i nie rozpoznaje sprawy, a jedynie skargę, będącą szczególnym środkiem zaskarżenia. W judykaturze Sądu Najwyższego, odwołującej się do orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu, jeszcze w okresie obowiązywania kasacji zostało utrwalone stanowisko, że ograniczenie dostępności i dopuszczalności kasacji nie jest sprzeczne z Konstytucją RP, ani z wiążącymi Polskę postanowieniami konwencji międzynarodowych (por. uzasadnienie uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 17 stycznia 2001 r., III CZP 49/00, OSNC 2001, Nr 4, poz. 53).

Podstawowym celem postępowania kasacyjnego jest ochrona interesu publicznego przez zapewnienie jednolitości wykładni oraz wkład Sądu Najwyższego w rozwój prawa i jurysprudencji (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000, nr 7-8, poz. 147).

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej skarżąca oparła na przesłance uregulowanej w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.

Oparcie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na tym, że istnieje potrzeba wykładni przepisów budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów wymaga wykazania, że określony przepis prawa, mimo, iż budzi poważne wątpliwości, nie doczekał się wykładni albo niejednolita wykładnia wywołuje wyraźnie wskazane przez skarżącego rozbieżności w orzecznictwie w odniesieniu do identycznych lub podobnych stanów faktycznych, które należy przytoczyć (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 13 czerwca 2008 r., III CSK 104/08, nie publ., z dnia 26 czerwca 2015 r., III CSK 77/15, nie publ., z dnia 20 maja 2016 r., V CSK 692/15, nie publ.).

Uzasadniając wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, strona pozwana wskazuje, że Sądy obu instancji podzieliły jeden z kierunków wykładni art. 120 § 1 zd. 2 k.c. prezentowany w doktrynie na gruncie stosunku wynikającego z umowy rachunku bankowego, a mianowicie, że termin przedawnienia rozpoczyna się z dniem zgłoszenia przez posiadacza rachunku żądania wypłaty, bez względu na to, kiedy to żądanie zostało zgłoszone. Natomiast zgodnie z drugim stanowiskiem, za którym opowiada się też strona pozwana, przepisy dotyczące przedawnienia, w tym norma art. 120 § 1 zd. 2 k.c., mają charakter nadrzędny, a przyświecają im motywy legislacyjne takie, jak: potrzeba stabilizacji długotrwałych stanów faktycznych, wpływ czasu na jakość materiałów dowodowych, potrzeba wprowadzenia czynnika motywującego wierzyciela czy interes publiczny i nie zezwalają na stosowanie wyjątków w zakresie umowy rachunku bankowego, a w konsekwencji bieg terminu przedawnienia roszczeń o wypłatę środków należy wywieść z art. 120 § 1 zd. 2 k.c. Wierzytelność posiadacza rachunku bankowego staje się wymagalna bez podjęcia przez posiadacza żadnej czynności indywidualizującej roszczenie. Sprowadza się do ustalenia stanu wymagalności na dzień, w którym posiadacz mógł najwcześniej czynność taką podjąć. Potwierdzenie salda lub jego brak stanowi uznanie zgodności poszczególnych wpisów (uznanie niewłaściwe).

Poza tym w ocenie skarżącej nie można zgodzić się ze stwierdzeniem, iż dokonanie przez bank określonych zapisów księgowych, a także okoliczność dokonania wypłaty zgromadzonych środków na rzecz osoby nieuprawnionej nie ma

znaczenia dla istnienia roszczenia o zwrot wkładu oszczędnościowego. W związku z czym, nie można zgodzić się z przyjętym przez Sądy obu instancji rozróżnieniem charakteru łączącego strony stosunku prawnego i zasad odpowiedzialności banku, przy czym ta kwestia nie jest jednolicie ujmowana w aktualnym orzecznictwie. W jednym z wyroków Sąd Najwyższy stwierdził bowiem, że bank dokonujący wypłaty do rąk osoby nieuprawnionej nie narusza obowiązków względem posiadacza rachunku, gdyż ten zachowuje swoje uprawnienia do zwrotu środków oddanych na przechowanie banku. W innym judykacie Sąd Najwyższy wyjaśnił, że zarówno wypłata na rzecz osoby nieuprawnionej, jak i dokonanie przelewu bez zlecenia posiadacza rachunku świadczą nie tylko o nienależytym wykonaniu zobowiązania przez bank, lecz także o naruszeniu przez pracowników banku ogólnego obowiązku należytej staranności wobec każdej osoby, z którą nawiązuje kontakt w ramach swojej działalności zawodowej. Obowiązek ten wynika z charakteru działalności oraz jej specyfiki związanej z dysponowaniem środkami pieniężnymi. Jego naruszenie stanowi winę w rozumieniu art. 415 k.c.

Zgłoszone przez pozwaną Bank wątpliwości interpretacyjne nie występują w sprawie, a to ze względu na przyjętą przez Sądy *meriti* podstawę prawną rozstrzygnięcia. Sądy obu instancji oceniały uwzględnione roszczenie powódki z punktu widzenia kodeksowych przepisów regulujących umowę rachunku bankowego, tj. jako roszczenie o zwrot środków zgromadzonych na rachunku bankowym, które staje się wymagalne dopiero od dnia, w którym nastąpiło ustanie stosunku rachunku bankowego, ewentualnie wcześniej, gdy posiadacz rachunku zażądał wypłaty środków. Z ustaleń faktycznych Sądów obu instancji nie wynika, by umowa rachunku bankowego została zawarta na czas oznaczony, względnie by wypowiedzenie tej umowy, zgodnie z art. 730 k.c., nastąpiło w okresie przekraczającym 10 lat (art. 118 k.c. - w poprzednim brzmieniu - w zw. z art. 731 zd. 2 k.c.) licząc wstecz od daty czynności przerywającej bieg terminu przedawnienia. W konsekwencji nie wchodziła w rachubę potrzeba wykładni art. 120 § 1 zd. 2 k.c. Pismo datowane na dzień 6 lutego 2004 r. informujące powódkę o zamknięciu rachunku w dniu 14 września 2001 r. nie może być traktowane jako skuteczne wypowiedzenie, skoro przepis art. 730 k.c. wymaga istnienia ważnych powodów, a bank nie wykazywał, że w ogóle dokonał wypowiedzenia. W efekcie zasądzenie

roszczenia nie nastąpiło na podstawie przepisów o odpowiedzialności odszkodowawczej kontraktowej albo deliktowej w związku z wypłaceniem środków osobie nieuprawnionej. Istnieje zasadnicza różnica pomiędzy obiema podstawami prawnymi, bowiem w ramach roszczenia o zwrot wkładu, posiadacz rachunku może domagać się zapłaty kwoty odpowiadającej zgromadzonemu wkładowi, zaś w ramach odpowiedzialności odszkodowawczej zakres roszczeń jest szerszy, co wynika z art. 361 § 2 k.c.

W orzecznictwie wyjaśniono już, że przedmiotem przechowania w ramach umowy rachunku bankowego (art. 725 k.c.) nie są rzeczy, lecz środki pieniężne, tj. określona ilość abstrakcyjnych jednostek pieniężnych. Środki pieniężne zgromadzone na rachunku bankowym są wierzytelnością posiadacza rachunku wobec banku o wypłatę określonej sumy w pieniądzu. Zobowiązanie banku do przechowywania tych środków jest zobowiązaniem do zaciągnięcia przez bank długu pieniężnego wobec posiadacza rachunku (zob. uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 14 czerwca 1962 r., VI KO 23/62, OSNKW 1963, nr 2, poz. 21). Bank przyjmuje obowiązki depozytariusza, z którym związana jest powinność zwrotu zgromadzonych na rachunku środków na każde żądanie posiadacza rachunku i odpowiedzialność banku z tego tytułu trwa aż do chwili, gdy nastąpi rzeczywiste spełnienie świadczenia (por. uzasadnienie uchwały Sądu Najwyższego z dnia 20 listopada 1992 r., III CZP 138/92, OSP 1993, nr 5, poz. 97). W przypadku dokonania wypłaty pieniędzy na rzecz osoby nieuprawnionej, bank nie może uwolnić się od obowiązku wykonania zobowiązania względem posiadacza rachunku, na tej podstawie, że spełnił wymagania co do zachowania należytej staranności (art. 355 k.c.). W takiej sytuacji uprawniony z umowy rachunku bankowego posiadacz rachunku zachowuje prawo żądania zwrotu przechowywanych środków, a ewentualna odpowiedzialność odszkodowawcza banku może tylko uzupełniać obowiązek wypłaty wkładu (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 28 maja 1999 r., III CKN 196/98, OSP 2000, nr 7-8, poz. 115).

Z tych względów Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., a o kosztach postępowania kasacyjnego orzekł na podstawie art. 98 § 3 k.p.c. w zw. z art. 398²¹ k.p.c. i art. 391 § 1 k.p.c. i art. 122 k.p.c. (zob. też uchwała Sądu Najwyższego z dnia 1 marca 1989 r.,

III CZP 12/89). Z uwagi na wynik postępowania kasacyjnego, w kontekście art. 122 k.p.c., brak było podstaw do ustalenia wysokości kosztów zastępstwa procesowego według niższych stawek przewidzianych dla pełnomocników z urzędu, gdy zobowiązanym do pokrycia kosztów nieopłaconej pomocy prawnej jest Skarb Państwa. Na zasądzone koszty składa się wynagrodzenie za zastępstwo procesowe ustalone według minimalnej stawki taryfowej (§ 2 pkt 6 w zw. z § 10 ust. 4 pkt 2 i § 20 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie, Dz. U. z 2015 r. poz. 1800 ze zm., w zw. z § 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie opłat za czynności adwokackie, Dz. U. z 2016 r. poz. 1668).